Патока І.В.
старший науковий співробітник,
кандидат економічних наук,
Інститут географії
Національної академії наук України

DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-573-3-44

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Забезпечення збалансованого соціально-економічного просторового розвитку може стати тим підгрунттям післявоєнного відновлення України, яке сприятиме поверненню до життя зруйнованих та знелюднених територій, що постраждали від війни, беззаперечно за умови реалізації безпекових складових. В цьому сенсі важливим є аналіз досвіду втілення принципів просторової справедливості в територіальній організації життєвого простору європейських країн, в тому числі аналіз аспектів просторової справедливості в одній із найбільших європейських країн, а саме Німеччині, на основі індикативних показників доступності базових соціальних послуг. Необхідно відмітити, що в останнє десятиріччя в Федеративній Республіці Німеччини відбувається трансформація стандартів територіального планування в напрямі гарантування еквівалентних умов проживання, особливо щодо забезпечення доступності послуг всіх видів, перш за все соціальної інфраструктури. Одним із проявів такої трансформації є застосування так званої розподільної справедливості, що передбачає справедливий баланс до просторового розподілу ресурсів, товарів та об'єктів інфраструктури. Справедливість розподілу, яка є однією з чотирьох вимірів у концепції нової просторової справедливості, наряду з справедливістю можливостей, процесуальною справедливістю і справедливістю між поколіннями, є державною гарантією рівності в інфраструктурній та екологічній політиці. Наприклад, в документі «Концепції та стратегії дій щодо просторового розвитку Німеччини» 2016 р. акцентується увага на перебудові стандартів територіального планування в напрямі гарантування еквівалентних умов проживання, особливо щодо забезпечення доступності соціальних послуг [1]. В останні роки посилилась критика державної політики, яка «характеризується демонтажем функцій державного постачання та соціальних виплат і усуненням відповідальності за політику просторового розвитку на користь сприяння конкурентоспроможності та росту, що має соціальні наслідки і поглиблення просторових диспропорцій» [2]. Вирішення цієї

дилеми вбачається у повернені знову до моделі, що грунтується на принципі соціальної держави, соціальної та просторової єдності, балансу та екологоорієнтованої відповідальності. Даний підхід покликаний визнати необхідність соціальної солідарності та просторової справедливості, що сприяє додатковому розвитку сільських територій та розглядає сільські райони як економічно та соціально важливі місця, в тому числі з точки зору екологічної рівноваги [3].

В цьому контексті важливим є виділення та аналіз індикаторів просторового розвитку та просторової справедливості в Німеччині на рівні округів перш за все на прикладі індикаторів доступності базових соціальних послуг. На основі наведених індикативних показників можливий порівняльний аналіз округів, що розташовані в різних федеральних землях країни, для оцінки розвитку сільських територій у вимірі просторової справедливості та екологічної рівноваги. Надзвичайно показово, що периферійне розташування та порівняно низький рівень економічного розвитку окремих територій в Німеччині не тотожні низькому рівню розвитку соціальної інфраструктури та поганій доступності базових соціальних послуг. Тому цей фактор сприяє більшій рівномірності в освоєнності територій та кращих позицій у вимірі просторової справедливості, що зменшує ризики утворення маргинальних периферійних утворень. Вищезазначені аспекти мають велике практичне значення для розробки рекомендацій щодо просторового розвитку сільських громад в Україні в аспекті просторової справедливості. Крім того, показники доступності базових соціальних послуг доцільно застосовувати при плануванні соціальної і транспортної інфраструктури на місцевому рівні, при розробці комплексних планів соціально-економічного просторового розвитку територіальних громад та генеральних планів населених пунктів.

Список використаних джерел:

1. Leitbilder und Handlungsstrategien für die Raumentwicklung in Deutschland (2016). URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/themen/heimat-integration/raumordnung/leitbilder-und-handlungsstrategien-raumordnung.pdf?__blob=publicationFile&v=3

2. Miosga, M. (2020). Die Rolle der Raumplanung im Umgang mit gesellschaftlichen Herausforderungen. Nachrichten der ARL, 1–2, 7–14.

3. Gukalova, I. V. (2023). The German experience of managing regional development: aspects of spatial justice. In: Scientific and educational dimensions of natural sciences: Scientific monograph. Baltija Publishing, Riga (Latvia), 406–431. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-289-0-19